

Wyzwanie – możliwości – powiązania. Wymiary uczestnictwa rodziców w życiu szkoły

dr Barbara Chojnacka-Synaszko
Instytut Pedagogiki
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Główne wątki wystąpienia

1. Uczestnictwo rodziców w życiu szkoły jako przykład społecznego uczestnictwa.
2. Teoria trójkąta uczestnictwa – koncepcja porządkująca i opisująca wymiary, wyjaśniające rozkład zaangażowania się we współpracę.
3. Spojrzenie na uczestnictwo rodziców we wspólne działania podejmowane z kadrą pedagogiczną w przestrzeni szkolnej (w przestrzeni klasy szkolnej) przez pryzmat teorii trójkąta uczestnictwa ludzi w życiu społecznym.

SZKOŁA

miejsce, przestrzeń – gromadzi się
społeczność nauczycielska,
uczniowska i rodzice

uczniom potrzebne jest w jednakowym
zakresie wsparcie rodziny i szkoły – to
wiąże się z podjęciem współpracy
(szkoły i rodziny)

Obowiązek nawiązywania i
podtrzymywania stałej
współpracy szkoły (dyrekcji,
nauczycieli) ze
społecznością rodziców jest
uwarunkowany:

stroną formalno-prawną - postulat
dotyczący **angażowania** uczniów,
rodziców i nauczycieli w działania
szkoły (Rozporządzenie Ministra Edukacji
Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 roku w sprawie
wymagań wobec szkół i placówek)

powinnością edukacyjną szkoły –
proces edukacyjny ma służyć
wszechstronnemu rozwojowi ucznia w
szkole, więc jej powinnością jest
stworzyć optymalne warunki i wsparcie
tego rozwoju - poszukiwanie
niezbędnych zasobów w środowisku
rodzinnym, które pozwalają lepiej
wspierać wysiłki podejmowane przez
szkołę

Postulat angażowania rodziców w działania szkoły nawiązuje do:

- **koncepcji szkoły potraktowanej jako podmiot instytucjonalny w ramach, którego widoczne są działające jednostki** (H. Fenda¹) – ale instytucja rozumiana jest jako przestrzeń, która:
 - 1) stwarza jednostkom warunki do integracji,
 - 2) akcentuje sprawcze działania jednostek, możliwości rozważania i wyboru dostępnych opcji działania,
 - 3) wiąże jednostkowe działania z wpływem szerszych struktur, reguł na owo działanie
- **do kategorii uczestnictwa, współuczestnictwa** - termin „uczestnictwo” jest pojęciem odnoszącym się do rodzaju i zakresu zaangażowania się osoby w środowisku, w którym funkcjonuje²

¹ H. Fend, *Die Neue Theorie der Schule. Einführung in das Verstehen von Bildungssystemen*, VS für Sozialwissenschaften, Wiesbaden 2008. (Za:) E. Januszewska, M. Kulesza, M. Kwiatkowski, A. Odrowąż-Coates, A. Perkowska-Klejman, M. Wiatr: *W poszukiwaniu teorii szkoły*. „Pedagogika Społeczna” 2015, nr 3 (57), s. 98.

² J. Kirenko, *Oblicza niepełnosprawności*, Akademicka Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza im. Wincentego Pola, Lublin 2006, s. 23.

Teoria trójkąta uczestnictwa¹

Wymiary:

- *wyzwanie*

Bodziec do uczestnictwa - wszystkie te sprawy, które jednostka traktuje jako atrakcyjne, wartościowe, korzystne, którym jednostka chce się poświęcić. Uczestnictwo wymaga urzeczywistnienia potrzeby dokonania, spowodowania czegoś.

- *możliwości*

Trzeba mieć poczucie sprostania wyzwaniu, uwzględniając swoje możliwości – wiedzę, nabyte doświadczenia, umiejętności, zainteresowania.

- *powiązania*

Osoby mające się zaangażować w działanie wiedzą, że mają zapewnione wsparcie ze strony instytucji, innych osób.

¹ M. Brzezińska-Hubert, A. Olszówka (red.): Uczestnictwo młodzieży. Pakiet Edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu. Część 1. Warszawa 2007, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Narodowa Agencja Programu „Młodzież w działaniu”.

Spojrzenie na uczestnictwo rodziców w życiu szkoły przez pryzmat teorii trójkąta uczestnictwa ludzi w życiu społecznym.

Wymiar: WYZWANIE

Wyzwania (bodźce do uczestnictwa) – z perspektywy rodziców – powinny być:

ujmowane przez pryzmat dziecka-ucznia

- **momenty wyzwajające uczestnictwo: krzywda dziecka lub konieczność działania na rzecz dobra dziecka** (M. Mendel, M. Wiatr: Rodzice siłą demokracji. „Pedagogika Społeczna” 2018, nr4), **dobra wyrażonego jego rozwojem, aktualizacją jego potencjału, urzeczywistnieniem jego zdolności** (D. Opozda: Synergia rodziny i szkoły – niektóre konteksty teoretyczne i praktyka. „Horyzonty Wychowania” 2017, nr 38)
- **podjęcie obustronnej współpracy na rzecz rozwoju ucznia, wspierania i doceniania jego postępów stanowi oczekiwany kierunek działań szkoły** (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań wobec szkół i placówek - § 1.)

ujmowane przy uwzględnieniu ram, reguł wynikających z regulacji prawnych

- szkoła jako instytucjonalna przestrzeń, w której działanie poszczególnych jednostek odbywa się w ramach (z uwzględnieniem) przyjętych, ustanowionych reguł, wytycznych (H. Fend)

WYZWANIA (bodźce do uczestnictw) – przykładowe zestawienie

Dziecko-uczeń i jego:	Obszary aktywności rodziców wspólnie podejmowane z nauczycielami
- osiągnięcia, postępy w nauce (stan wiedzy, kształtowane umiejętności postawy) - trudności w nauce, trudności wychowawcze - bezpieczeństwo - specjalne potrzeby edukacyjne - zróżnicowana sytuacja rodzinna (sytuacja materialna, samotne rodzicielstwo, uczeń reemigrant, uczeń imigrant, uczeń repatriant)	- współdziałanie dydaktyczno-wychowawcze – obejmuje: konsultacje z nauczycielami, wychowawcą klasy, porady; włączenie się rodzica podczas zajęć dydaktycznych jako obserwator, współorganizator, ekspert, specjalista z zakresu danej dziedziny; rozmowy na temat wyboru programów i pakietów edukacyjnych w powiązaniu z analizą wyników, promocji, sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych (zadanie rady dydaktycznej); w związku z uzupełnieniem bazy dydaktycznej pozyskiwanie środków (przeznaczenie części funduszy), doposażenie, pozyskanie z innych instytucji (zadania rady rodziców); pozyskiwanie środków finansowych, rzeczowych i osobowych w celu odnowienia (wyremontowania) klas (zadanie rady rodziców); włączenie się w organizację zajęć pozaszkolnych, wycieczek klasowych (planowanie, projektowanie, wsparcie dla nauczyciela, rodzic jako przewodnik, nawiązywanie współpracy z biurami, ośrodkami, instytucjami w środowisku lokalnym); współdziałanie w planowaniu i realizacji, badanie stopnia efektywności programu profilaktyczno-wychowawczego (zadania rady rodziców); zaangażowanie się w organizację zajęć pozalekcyjnych, kół zainteresowań, kół przedmiotowych – podejmowanie diagnozy potrzeb i oczekiwań rodziców, pozyskiwanie środków finansowych, rzeczowych i osobowych (zadania rady rodziców) - włączenie się w działania opiekuńczo-wychowawcze: bezpośrednia pomoc w przygotowaniu materiałów i potrzebnych rzeczy, sprawowanie opieki nad powierzonymi uczniami podczas organizacji imprez klasowych, uroczystości szkolnych, środowiskowych; udział w pracach organów niosących pomoc potrzebującym dzieciom - udział w pracach zespołu, pozyskiwanie środków finansowych, rzeczowych, przyznawanie stypendiów, zorganizowanie akcji paczek świątecznych (zadania rady rodziców); opieka nad uczniami podczas imprez klasowych, szkolnych; włączenie się rodziców w przegląd szkoły - udział w pracach zespołu kontrolującego stan bezpieczeństwa, wypadkowego (zadanie rady rodziców) - pedagogizacja rodziców - diagnoza potrzeb i oczekiwań, udział w szkoleniach, warsztatach / poprowadzenie prelekcji, warsztatów jako specjalista, organizacja spotkań, pozyskiwanie specjalistów, tworzenie banku pomysłów, wydawanie poradnika dla rodziców (zadania rady rodziców) - zaangażowanie się we wspomaganie i wyrównywanie deficytów i dysfunkcji rozwojowych dzieci przez rozpoznawanie potrzeb i oczekiwań rodziców, stosując obserwację, dzielenie się uwagami, pomoc w zakupie odpowiednich środków dydaktycznych, opłacenie dodatkowych zajęć dla dzieci (zadania rady rodziców); skorzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Spojrzenie na uczestnictwo rodziców w życiu szkoły przez pryzmat teorii trójkąta uczestnictwa ludzi w życiu społecznym.

Wymiar: MOŻLIWOŚCI

Możliwości osobiste

- zasób wiedzy
- zakres posiadanych, przydatnych umiejętności życiowych, ich rodzaj - podejmowanie decyzji i rozwiązywanie problemów; porozumiewanie się i style komunikacji; radzenie sobie z emocjami i radzenie sobie z presją, stresem; gospodarowanie czasem; identyfikacja własnych mocnych i słabych stron
- kwalifikacje zawodowe
- role w pracy grupowej
- pozytywne doświadczenia
- zakres zainteresowań

Możliwości uwarunkowane zewnętrznie

- czas (jego brak, ograniczenia)
- obowiązki zawodowe
- sytuacja rodzinna – zapewnienie opieki dziecku/dzieciom kiedy rodzic jest zaangażowany w szkole (samotne rodzicielstwo, rodziny wielodzietne, rodziny z dzieckiem przewlekle chorym)
- zakres obszarów aktywności w szkole – odbiór, ich ocena zasługuje na podjęcie, są użyteczne, warte realizacji, ale równocześnie angażujący osoby o określonych możliwościach osobistych
- zakres zastosowania możliwych form współpracy (bezpośrednich / pośrednich z zastosowaniem technologicznych rozwiązań (platform, aplikacji, portali komunikatorów)

Spojrzenie na uczestnictwo rodziców w życiu szkoły przez pryzmat teorii trójkąta uczestnictwa ludzi w życiu społecznym.

Wymiar: POWIĄZANIA

Wzmacnianie poczucia rodziców, że nauczycielom zależy na ich zaangażowaniu, poczucia otrzymywanego wsparcia ze strony kadry pedagogicznej:

wypracowanie argumentów przemawiających za tym, że angażując się w życie szkoły, rodzice będą mieli faktycznie możliwość oddziaływania na jej funkcjonowanie (przybliżenie rodzicom kompetencji rady rodziców)

organizacja spotkań z rodzicami (w bezpośrednim kontakcie, ale także z zastosowaniem technologicznych rozwiązań) – zobowiązanie nauczycieli do wyznaczenia dyżurów

stwarzanie warunków umożliwiających pracę na terenie szkoły – wytypowanie pomieszczenia, pomoc w zorganizowaniu pracy rady rodziców

docenianie pracy oraz sukcesów rodziców

Spojrzenie na zaangażowanie rodziców w życie szkoły przez pryzmat wymiarów „wyzwanie-możliwości-powiązania” to może być próba zaakcentowania wątku wpisującego się w myślenie o szkole jako przestrzeni uznania (M. Nowak-Dziemianowicz)

W koncepcji uznania Axela Honnetha:

- prawo wskazuje wytyczne zapewniające formy uznania - gdy nie mamy prawnego uznania, pozostajemy z ograniczoną zdolnością do podejmowania decyzji
- ocena społeczna jest sferą solidarności, w której rozpoznaje się cechy i możliwości danej osoby w danej społeczności – wówczas, gdy jednostki nie czują się uznane w swojej społeczności, w pracy, to podupada sfera solidarności; brak poczucia bycia, że jest się częścią codziennej grupy powoduje pęknięcia w poczuciu własnej wartości w relacjach z innymi.

- wyzwania jako bodziec do uczestnictwa w nawiązaniu do regulacji prawnych (w wykazie wymagań wobec publicznych szkół i placówek przyjętych przez państwo widnieje założenie *Rodzice są partnerami szkoły lub placówki*, rodzice, będąc częścią społeczności konstytuującej instytucję szkolną, mają współdecydować w sprawach szkoły i uczestniczyć w podejmowanych działaniach (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań wobec szkół i placówek - § 1)
- uwzględnienie możliwości rodziców oraz okazywanie im wsparcia ze strony szkoły (informowanie, zorganizowanie czasu i przestrzeni, warunków, docenienie kompetencji, umiejętności, efektów pracy rodziców, wysiłku, dyspozycji) umacnia rodziców w przekonaniu o własnej wartości, skłania rodziców do refleksji nad włączeniem, czy kontynuacją aktywności w przestrzeni życia klasy, szkoły

